

Джоу Юнь

аспірант кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи
Харківського національного педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди

МЕТОДИ ТА ФОРМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ СПІВУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

У публікації визначено, що музика та співи з глибокої давнини використовувалися як ефективний засіб виховання підростаючого покоління, що забезпечує формування в молодій особистості національної самосвідомості, патріотизму і моральної культури, становлення гарного естетичного смаку, розвитку художньої уяви та креативного мислення. Тому в різних країнах підготовка у вищій школі компетентних учителів співу стає одним із найважливіших завдань державної значущості.

У статті проаналізовано методи та форми формування професійної компетентності майбутніх учителів співу в закладах вищої освіти КНР. Доведено, що для українських педагогів значний інтерес становить досвід формування професійної компетентності майбутніх учителів співу у вищих закладах КНР, адже в цій країні накопичені цінні теоретичні та практичні доробки з окресленого питання. Визначено, що метою статті є представлення результатів проведеного аналізу методів і форм формування професійної компетентності професійної компетентності майбутніх учителів співу в закладах вищої освіти КНР. Конкретизовано, що в умовах інтеграції КНР у європейський і світовий простір на теренах цієї країни відбувається активний діалог двох типів музичних і, зокрема, співочих культур: традиційної китайської та класичної європейської. Тому в процесі здійснення професійної підготовки майбутніх учителів указаного профілю їх залучають до оволодіння як традиційною китайською методикою навчання співу, так і європейською системою навчання.

У дослідженні також визначено, що у процесі професійної підготовки майбутніх учителів співу китайські викладачі використовують різні методи та форми роботи, зокрема такі групи методів: інформаційно-презентативні (метод емоційного стимулювання співацько-освітньої діяльності студентів, метод виявлення подібностей і відмінностей у національних пісенних традиціях китайського та інших народів; метод ідентифікації, що передбачає прослуховування запису вокального твору в різних виконавських інтерпретаціях; метод організації пізнавальної дискусії для обміну думками між її учасниками; метод інкультурації тощо); алгоритмічно-пошукові (метод залучення студентів до аналізу ситуацій, метод осмислення варіантів презентації музичного матеріалу з урахуванням власних можливостей, «мозковий штурм» тощо); оцінно-евристичні (індивідуальний тренінг; гру-імітацію; моделювання конкретних ситуацій репетиційної роботи, ескізне опрацювання вокально-хорових творів тощо); творчо-самостійні (диригентську інтерпретацію пісень шкільного репертуару; самостійне проектування навчально-виховних ситуацій тощо, метод проектів, метод розв'язання педагогічних завдань із подальшим оцінюванням виконаної роботи) (Ван Тяньці).

Ключові слова: методи та форми, професійна компетентність, майбутні вчителі, заклади вищої освіти, КНР.

Постановка проблеми. Здавна музика та співи використовувалися як ефективний засіб виховання підростаючого покоління, що забезпечує формування в молодій особистості національної самосвідомості, патріотизму й моральної культури, становлення гарного естетичного смаку, розвитку художньої уяви та креативного мислення. У світлі цього в різних країнах підготовка у вищій школі компетентних учителів співу стає одним із найважливіших завдань державної значущості.

Для успішного розв'язання окресленого завдання в українській вищій школі педагогам доцільно звернутися до перспективного в цьому

плані зарубіжного досвіду. Зокрема, значний інтерес становить досвід формування професійної компетентності майбутніх учителів співу у вищих закладах КНР, адже в цій країні музичному вихованню дітей і юнацтва здавна приділяється дуже багато уваги, що сприяло накопиченню тут цінних теоретичних і практичних напрацювань з окресленого питання. Отже, обрана проблема дослідження є дійсно актуальною та відповідає нагальним потребам держави щодо підвищення якості підготовки майбутніх учителів співу в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як свідчить аналіз наукової літератури, вчені у своїх

працях розкрили окремі аспекти формування професійної компетентності майбутніх фахівців музики та співу. Зокрема, у публікаціях українських і китайських науковців було висвітлено такі важливі питання:

- теоретико-методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва (Н. Гузій, Ей Юй Хуа, А. Козир, Лі Цзихуа, Лін Хай, О. Олексюк, О. Рудницька, Чжан Цзінцзін, Т. Юрова, О. Щолокова та ін.);

- педагогічні умови формування співацької майстерності молоді (В. Антонюк, Ван Лей, Ван Тяньці, Мен Фань Цзюань, Цзін Нань та ін.);

- основні вимоги до професійної компетентності майбутніх учителів співу та шляхи формування в них цієї компетентності (Бай Шаожун, Н. Гуральник, Вей Лімін, Л. Масол, О. Михайличенко та ін.).

Відзначаючи вагомий внесок науковців різних країн у дослідження заявленої проблеми, необхідно водночас зауважити, що дослідниками не проводився системний аналіз методів і форм формування професійної компетентності майбутніх учителів співу в закладах вищої освіти КНР. Проте результати такого аналізу стануть у нагоді українським викладачам вищої школи, які здійснюють професійну підготовку педагогів вказаного профілю.

Мета статті. Основна мета статті полягає у представленні результатів проведеного аналізу методів і форм формування професійної компетентності майбутніх учителів співу в закладах вищої освіти КНР.

Виклад основного матеріалу. Зазначимо, що в умовах інтенсивної інтеграції КНР у європейський і світовий простір на теренах цієї країни відбувається активний діалог двох типів музичних і, зокрема, вокальних культур: традиційної китайської культури, історія якої сягає далеко в глибину тисячоліть, і класичної європейської культури, яка дотепер залишається достатньо новою для китайських виконавців і слухачів [3; 7].

Як відзначається у науковій літературі, національна китайська музика є однією з найдавніших у світі. Першою її фіксацією вважають збірку китайської музики «Ши Цзін» («Книга пісень»), що є антологією народних пісень, од і ритуальних гімнів. Вважається, що цю збірку було створено приблизно в часовому проміжку між XI до VI ст. до н. е., а її зібрання та впорядкування приписують Кун Цзи. Стародавня китайська музика була переважно одноголосною, а її підґрунтя спочатку складала пентатоніка (як відомо, ця музична система має 5 звуків різної висоти у межах однієї октави). Пізніше в Китаї поступово почали застосовувати 7-звукову і 12-звукову музичні системи [1; 6; 7].

Слід також уточнити, що національну музичну спадщину китайського народу складає насамперед пісенний фольклор різних регіонів країни

та вистави народних опер, які інтегрують у собі різні форми вокального виконання й інструментальної музики. Національна співоча школа сформувалася на основі народних вокально-технічних принципів, особливостей психологічного складу китайського етносу і специфіки його історичного розвитку, а також традиційного музичного мистецтва, яке формувалося впродовж багатьох тисячоліть [3, с. 13].

Варто також зазначити, що з 20-х р. ХХ ст. у Китаї почали впроваджувати одночасно з традиційною методикою вокального навчання європейську систему навчання співу. Зокрема, у 1919 р. при Пекінському університеті було створено жіночий музичний інститут, де заняття проводилися за європейською системою музичної освіти [4, с. 301].

Уточнимо, що основна теза європейської моделі навчання співу полягає в забезпеченні усвідомленого розуміння і засвоєння студентами відповідних спеціальностей різних прийомів співу. Причому педагоги різних національних європейських шкіл співу використовують у навчанні майбутніх оперних і камерних співаків уже відпрацьовану протягом тривалого часу технологію оволодіння людиною вокальною технікою, характерними ознаками якої є насамперед: «інтонаційна виразність, вільне дихання, формування без напруги резонаторів звуку, щільність змикання голосових зв'язок, легкість звукоутворення, рівний спів без форсування звуку» [3, с. 13]. Реалізація європейської системи вокального навчання включає також організацію роботи студентів над відпрацюванням власної дикції, забезпеченням правильної артикуляції та фонетики [3, с. 13].

Як свідчить аналіз наукової літератури, китайські викладачі застосовують у професійній підготовці майбутніх учителів співу різні методи та форми роботи. Причому значна увага педагогів приділяється розвитку у студентів мотивації щодо оволодіння професійною компетентністю, інтересу до поданого навчального матеріалу. З цією метою китайські викладачі, наприклад, повідомляють майбутнім співакам цікаву інформацію з історії китайської музики та вокального мистецтва.

Зокрема, вони пояснюють студентам, що приблизно у VII ст. до н. е. у процесі розвитку китайської музики із системи люй-люй було виокремлено 5 найважливіших тонів, які утворили пентатонний звукоряд. Оскільки давні китайці вклонялися силам природи та намагалися в суспільстві забезпечити аналогічну природну гармонію, обрання щаблів пентатоніки було пов'язано з певними явищами природи. Так, перший звук уособлював грім. Другий звук відображав шум гілок під дією вітру. Третій звук відбивав потріскування дров у вогні. Четвертий і п'ятий звуки копіювали дзюркіт струмка [2, с. 124–125].

Викладачі також пояснювали студентам, що кожний щабель пентатонічної гами, причому без урахування обрання її першого звуку, мав ще інше символічне значення. Зокрема, перший щабель називався гун (палац), другий – шан (бесіда, рада), третій – цзюе (ріг), четвертий – чжи (маніфестація), п'ятий – юй (крила). Крім першоелементів давньої натурфілософії, зазначені звуки ототожнювалися у предків сучасних китайців також зі шкалою п'яти символічних для них квітів і водночас із відповідною соціально-правлячою системою, у межах якої гун символізував образ правителя, шан – чиновників, цзюе – китайський народ, чжи – діяння людей, юй – інші різні об'єкти [2, с. 124–125].

Доцільно також відзначити, що для забезпечення оволодіння китайськими студентами вокальною культурою використовують різні технічні засоби та сучасні інформаційні технології. Наприклад, у роботі з майбутніми вчителями співу широко використовують: музичні програми VocalJam, KarMaker (дають змогу забезпечити різні модифікації музичного супроводу до вокального твору), GalaKar, Vanbasco'skaraoke (дозволяють людині співати сольо чи в хорі в режимі кароке, записувати свій спів і здійснювати необхідну обробку запису), нотні редактори для набору і тиражування нотного матеріалу; технологію «співаючий робот» (її реалізація вимагає поєднання знань і вмінь фахівців у музичній сфері та царині програмування) [2; 5].

Майбутніх учителів співу в китайських закладах вищої освіти залучають також до перегляду навчальних фільмів, що складають спеціальний цикл програм, спрямованих саме на підвищення рівня співочої майстерності глядачів. Зокрема, кожний фільм цього циклу присвячений вивченню творчості якогось одного з відомих китайських виконавців. Протягом демонстрації фільму досвідчені фахівці в окресленій галузі докладно аналізують співочу техніку обраного виконавця, розкривають його авторські прийоми, які дозволяють зробити виступ більш художньо й емоційно наповненим, а потім запрошений співак презентує широкому загалу відповідний майстер-клас.

Слід зазначити, що у процесі вивчення порушеної проблеми особливий інтерес викликав практичний досвід роботи дослідниці Ван Тяньці, котра, творчо інтегруючи методичні доробки китайських і європейських учених щодо професійної підготовки майбутніх учителів співу, розробила цікаву авторську методику здійснення такої підготовки. У межах реалізації цієї методики авторка використовувала чотири групи методів навчання студентів:

- інформаційно-презентативні (забезпечували орієнтацію майбутніх учителів музики на професійно-педагогічну діяльність, здійснювали цілеспрямований вплив на становлення їхньої мотиваційно-потребової установки);

- алгоритмічно-пошукові (формували у студентів необхідну для професійної діяльності інформаційну базу про вимоги щодо її здійснення, постановку голосу, проведення хорового практикуму тощо; сприяли створенню в майбутніх фахівців відповідної накопичувальної бази програмного пісенного репертуару);

- оцінно-евристичні (розвивали вміння студентів адекватно оцінювати свій рівень викладацького професіоналізму та співацько-виконавського досвіду, правильно і своєчасно визначати проблеми власного виконання пісенних творів, забезпечувати їх яскраво-образне відтворення й доносити правильний образ відповідного зразка вокального мистецтва до учнів);

- творчо-самостійні (сприяли формуванню у студентів умінь створювати та розробляти різні варіанти інтерпретаційно-виконавського рішення щодо виконання кожного пісенного твору, самостійно обирати оптимальні засоби та прийоми роботи зі школярами) [2, с. 165–167].

Як конкретизує Ван Тяньці, перша група методів об'єднує: метод емоційного стимулювання співацько-освітньої діяльності; метод виявлення подібності й відмінності в національних пісенних традиціях китайського та інших народів; метод ідентифікації, що передбачає прослуховування запису вокального твору в різних виконавських інтерпретаціях; метод організації пізнавальної дискусії для обміну думками між усіма учасниками освітнього процесу; метод інкультурації, що допомагає людині відшукати власний спосіб самореалізації в межах рідної та інших культур [2, с. 127–133].

За висновками авторки, група алгоритмічно-пошукових методів включає: залучення студентів до аналізу ситуацій, осмислення варіантів презентації музичного матеріалу з урахуванням власних можливостей, «мозковий штурм» тощо [2, с. 136]. Група оцінно-евристичних методів навчання містить: індивідуальний тренінг; гру-імітацію; моделювання конкретних ситуацій репетиційної роботи; ескізне опрацювання вокально-хорових творів; збагачення комунікативних умінь та ін. [2, с. 139]. До групи творчо-самостійних методів дослідниця відносить: диригентську інтерпретацію студентами пісень шкільного репертуару, самостійне проектування навчальних ситуацій, метод проектів, метод розв'язання педагогічних задач із подальшим оцінюванням виконаної роботи [2, с. 147].

Висновки і пропозиції. На підставі викладеного визначено, що у професійній підготовці майбутніх учителів співу у вищій школі КНР використовують різні методи та форми навчання. Накопичені китайськими фахівцями практичні доробки становлять значний інтерес для українських викладачів, адже ці напрацювання можна творчо використовувати у вищій школі України.

Водночас зазначимо, що будь-який зарубіжний досвід вимагає критичного оцінювання з боку українських колег, бо на реалізацію освітнього процесу у вищій школі в кожній країні суттєво впливають соціокультурні та ментальні особливості її мешканців. У подальшому дослідженні планується більш докладно проаналізувати досвід здійснення професійної підготовки майбутніх учителів співу у провідних закладах вищої музичної освіти КНР.

Список використаної літератури:

1. Алендер И.З. Музыкальные инструменты Китая. Москва, 1958. 52 с.
2. Ван Тяньці. Методика підготовки майбутніх учителів музики до формування основ співацької

культури учнів початкової школи : дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2017. 221 с.

3. Сун Яньин. Интеграция европейских традиций пения в вокальную школу Китая : дис. ... канд. искусствовед. Львов, 2016. 183 с.

4. Яо Вэй. Вокальное профессиональное образование в Китае в 20–30-х гг. XX в. *Каспийский регион: политика, экономика, культура* : сборник научных статей Астраханского государственного университета. 2012. № 2. С. 300–304.

5. 七年级信息技术《机器人唱歌》学案. URL: <https://www.5ykj.com/Health/cuxx/144755.htm>.

6. 中國音樂史. URL: <http://w3.tkgsh.tn.edu.tw/99s540/music%20history2.htm>.

7. 田雄邊尚 (1965). 中國音樂史. 台灣商務.

Zhou Yun. The methods and forms of professional competence practices of future vocal teachers in higher educational establishments of China

The article states that music and singing from ancient times have been used as an effective means of educating the younger generation, which provides the formation of a national identity, patriotism and moral culture among the young people, the practiced of good aesthetic taste, the development of artistic imagination and creative thinking. Therefore, in different countries, the training of competent vocal teachers at high schools becomes one of the most important tasks of national importance.

The methods and forms of the professional competence practices of future vocal teachers in higher education institutions of China are analyzed in the article. It is proved that the experience of the professional competence practices of future vocal teachers in higher educational establishments of China is of great interest for Ukrainian teachers as far as valuable theoretical and practical improvements on the outlined issue are accumulated in this country. It is determined that the purpose of the article is to present the outlook of the conducted analysis of methods and forms of professional competence practices of future vocal teachers in higher educational establishments of China. It is stated that under the conditions of European and world integration of China there is an active intercommunication of two types of musical and, in particular, singing cultures, namely traditional Chinese and classical European. Therefore, during the process of professional training of future teachers of the specified profile, they are attracted to mastering both the traditional Chinese teaching methodology and the European system of education.

The study also identifies that in the process of professional training of future vocal teachers, the Chinese teachers use different methods and forms of work, including the following groups of methods: information and representative methods (a method of emotional stimulation of student's vocal and educational activity, a method of revealing similarities and differences in the national vocal traditions of the Chinese and other peoples, etc.); algorithmic and search methods (a method of involving students into the analysis of situations, a method of options of music material presentation, taking into account their own capabilities, "Brainstorming", etc.); evaluative and heuristic methods (individual training; game-imitation; modeling of rehearsal work specific situations, sketching of vocal and choral works, etc.); creative-independent (conductor interpretation of school repertoire songs; self-design of educational situations, a project method, a method of pedagogical problem-solving with subsequent evaluation of the practices, etc.) (Wang Tiansi).

Key words: *methods and forms, professional competence, future teachers, higher educational establishments, China.*